

Årskrönika

Energimarknaderna 2022

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Olja	4
2 Naturgas	10
3 Kol	16
4 EU ETS	19
5 Fasta biobränslen	21
6 Flytande biodrivmedel	26
7 EI	31

Sammanfattning

När den förra upplagan av årskrönikan skrevs för ett år sedan blickade vi tillbaka på 2021 som ett turbulent år med betydande volatilitet och höga energipriser på de globala energimarknaderna. 2022 tog dock begreppet turbulent till en helt ny nivå. Framför allt på grund av effekterna av Rysslands attack mot Ukraina.

Europas beroende av rysk energi har ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv diskuterats under många år. Diskussionerna har tilltagit i takt med Rysslands alltmer aggressiva utrikespolitiska agerande. I början av 2022 hade Ryssland fortfarande en mycket stark ställning som leverantör av energi till Europa.

Kriget mot Ukraina har visat hur centralt energi är som strategisk resurs. Ryssland har använt kontroll av energiflöden och massiva riktade angrepp på Ukrainas energiinfrastruktur som strategiska vapen och påtryckningsmedel. Motåtgärder från väst har varit att införa sanktioner för att bryta det europeiska beroendet av rysk energi och minska de ryska exportintäkterna.

Energiåret 2022 har också visat hur sammankopplade de olika energimarknaderna är. Konsekvenserna av kriget i Ukraina är globala och har spridit sig mellan olika energislag. Enligt International Energy Agency (IEA) befinner vi oss i den första globala energikrisen.

Det har funnits en betydande oro för hur Europa skulle hantera den utmanande energisituationen under uppvärmningssäsongen 2022–2023, när efterfrågan på naturgas är som högst. Hittills (i januari 2023) har det gått över förväntan. Framst tack vare åtgärder för energibesparing, kraftigt ökad import av LNG (flytande naturgas) och en mild vinter.

Möjligheterna att fylla på europeiska naturgaslager kan dock bli sämre under 2023. IEA flaggar därför för att vintern 2023–2024 kan bli minst lika utmanande.

Olja

Det har varit ett omtumlande år på den globala oljemarknaden. Efter två år med en global pandemi fanns det en viss förväntan om en återgång till det normala, med bland annat ökat resande. Resandet har förvisso ökat, men Rysslands invasion av Ukraina ersatte osäkerheten som pandemin orsakade tidigare.

Det europeiska beroendet av rysk gas som stått i centrum under året, har också påverkat oljemarknaden. Diskussioner om sanktioner mot rysk olja och oljeprodukter har förts och implementerats. Oljeanvändningen har dragit fördel av mer diversifierade leveranskedjor och etablerade samt väl fungerande system för beredskapslager av olja och oljeprodukter inom EU och IEA. För oljemarknaden kvarstår på kort sikt frågetecken rörande sanktionerna mot rysk olja och på lång sikt frågetecken relaterade till energiomställningen.

Det har bara skett en tillfällig ökning av efterfrågan på olja som en följd av bristen på naturgas, enligt IEA:s rapport World Energy Outlook¹. IEA menar att det är förnybara energislag, energieffektivisering och kärnkraft som kommer att efterfrågas mest fram till 2030.

Vidare menar IEA att efterfrågan på olja når sin topp i mitten av 2030-talet för att sedan börja minska, enligt scenarion baserade på befintliga styrmedel (STEPS). En sådan utveckling ger utrymme för stora osäkerheter. De kommande åren kommer därför att vara viktiga för oljemarknadens aktörer ur ett positionerings- och affärsmodells-perspektiv.

Prisutveckling på oljemarknaden

Under 2020 hade vi, globalt sett, minskade investeringar i produktion och distribution av olja. Det berodde på kraftigt minskad efterfrågan i kombination med osäkerhet hur länge pandemin skulle pågå. Men också på eventuella bestående förändringar i beteendemönster samt störningar i de globala leverantörskedjorna.

Priset på olja steg under 2021 som en följd av återhämtning efter pandemin. Oljepriserna var därför höga och redan i början av 2022 var prisvolatiliteten hög (se figur 1).

Ur ett försörjningsperspektiv var oljemarknadens förutsättningar försämrade redan innan kriget i Ukraina. Priset steg initialt kraftigt när Ryssland invaderade Ukraina 24 februari 2022.

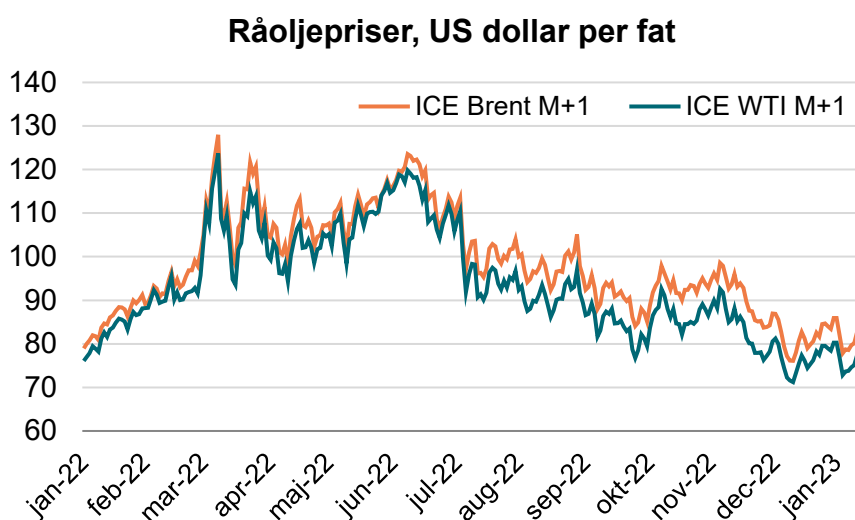
---

¹ IEA (2022), World Energy Outlook 2022, IEA, Paris <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2022>, License: CC BY 4.0 (report); CC BY NC SA 4.0 (Annex A).

Ryssland är världens tredje största oljeleverantör och osäkerheten kring de ryska exportvolymerna var stor. Flera internationella oljebolag valde att minska sina köp av rysk olja och drog sig ur aktiviteter i den ryska oljesektorn. Även svenska leverantörer av drivmedel såg över sina importkällor och minskade exponeringen mot Ryssland.

För Sveriges del var det relativt enkelt eftersom andelen olja vi importerar från Ryssland har minskat kraftigt under de senaste åren, från 52 procent 2011 till 9 procent 2021². En utmaning för svenska och europeiska aktörer har varit det strama marknadsutbudet på framför allt medeldestillat som diesel och flygbränsle.

Försörjningsläget förvärrades i och med marknadens självsanktionerande agerande gentemot ryska oljeprodukter.

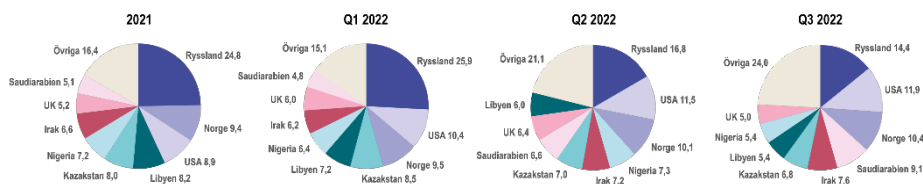

Figur 1. Råoljepriser per fat, US dollar, Jan 2022-Jan 2023.
Källa: Intercontinental Exchange.

Sanktionerna mot ryska oljeprodukter som träder i kraft i början av 2023 (se nedan) kommer sannolikt förvärra de redan strama marknaderna i Europa. Sedan importen minskade efter invasionen av Ukraina har import av ryska oljeprodukter från och med oktober ökat till Europa igen. Det understryker hur beroende Europa är av rysk oljeexport. Samtidigt har europeiska aktörer haft möjlighet att ställa om sin import till leverantörer från exempelvis Mellanöstern (se figur 2). Det har dock inneburit ändrade logistikkedjor och längre leveranstider.

² Energimyndigheten. ER: 2022:08 Drivmedel 2021.

Import av råolja till EU, andel i procent

Figur 2. Import av råolja till EU under 2021 och tre första kvartalen 2022. Källa: Eurostat.

Priset på olja har hittills i år (2023) stigit som en följd av en förväntad ökning av efterfrågan från Kina. Den amerikanska inflationstakten var i början av 2023 den lägsta på över ett år. Det leder till en förväntan om en starkare ekonomisk utveckling och lägre höjningstakt av räntan från den amerikanska centralbanken.

Bilden av den ekonomiska utvecklingen för 2023 är bred, från en fortsatt ekonomisk nedgång till en förbättring med ökad tillväxttakt.

Sanktioner och pristak stramar åt oljemarknaderna

EU beslutade i juni 2022 om sanktioner mot rysk råolja från 5 december 2022 och mot oljeprodukter från 5 februari 2023. De innebär att europeiska aktörer inte får hantera rysk olja. Det påverkar förutom hantering av olja i hamnar också transport, försäkring och lagring. Olja som levereras från Ryssland till Centraleuropa via rörledningen Druzhba är tillfälligt undantagna³. Det beror på att vissa anslutna länder på kort sikt har få andra alternativ att importera olja. Importen via rörledningar ska enligt sanktionerna dock också fasas ut.

I början av december 2022 aktiverades ett undantag till sanktionerna i och med ett beslut av G7-länderna. Beslutet innebär att om en köpare från tredje land köper rysk olja under beslutade pristaket om 60 US dollar per fat, får europeiska aktörer transportera och försäkra oljelasten.

Just nu diskuteras pristak på ryska oljeprodukter inför att sanktionerna införs. Syftet med ett pristak är att minimera Rysslands intäkter från export av olja, intäkter som är vitala för den ryska statskassan. Samtidigt begränsas påverkan på tillgången av den globala oljan. Inför införandet av pristaket meddelade Ryssland att köpare som använder pristaket inte skulle få köpa rysk olja.

Ryssland har fortsatt att leverera olja sedan pristaket infördes. Från 1 februari 2023 kommer de dock sluta att exportera till länder som använder pristaket, även om det finns möjlighet till vissa undantag. Redan tidigare såldes dock stora volymer rysk olja under pristaksnivån. Det är oklart hur Ryssland kommer att agera framåt och därmed också oklart vilka effekter för marknadsutbudet som är att vänta.

³ [Europeiska rådets slutsatser om Ukraina av den 30 maj 2022 - Consilium \(europa.eu\)](https://www.consilium.europa.eu/en/press/communications/14243/)

Det är också oklart hur stora volymer rysk olja som redan har hittat, eller kommer att hitta, vägar runt sanktionerna. Antalet stora tankfartyg som lastas ute på internationellt vatten via mindre fartyg har ökat. Förekomsten av så kallade spökfartyg har också ökat. Det är äldre fartyg där fartygets ägare, flaggningsland, internationella registrerings- och spårningsnummer tas bort för att bli anonyma. Det finns nu en global spökflotta som transporterar varor till och från länder som ligger under sanktioner.

Det Finlandsbaserade forskningsinstitutet Centre for Research on Energy and Clean Air uppskattar att den ryska exporten av råolja har sjunkit med 12 procent sedan sanktionerna infördes. Försäljningspriset på rysk olja har minskat med 23 procent vilket motsvarar minskade exportintäkter om totalt 180 miljoner euro per dag. Samtidigt ökade Ryssland exporten av oljeprodukter något under december 2022, vilket minskade förlusten med uppskattningsvis 20 miljoner euro per dag.⁴

Lageravtappning sänker priset tillfälligt

Under våren beslutade IEA:s medlemsländer, däribland Sverige, att genomföra en gemensam lageravtappning av beredskapslagren. Det är en signal till oljemarknaden att det finns beredskap och förmåga att agera om de ryska oljeleveranserna skulle minska kraftigt.

Den första lageravtappningen av råolja och oljeprodukter beslutades 1 mars 2022 och uppgick till 60 miljoner fat oljeekvivalenter. Den andra lageravtappningen beslutades 1 april 2022 och uppgick till 120 miljoner fat oljeekvivalenter. Lageravtappningarna har periodvis under året sannolikt dämpat priserna något. Generellt har den här typen av användning av beredskapslager dock en kortsiktig och sekundär effekt på priset.

Av de sammanlagda 180 miljoner fat oljeekvivalenter som IEA:s medlemsstater beslutade att släppa till marknaden, stod USA för 90 miljoner. Den rekordstora lageravtappningen har lett till att de amerikanska beredskapslagren nu är på sin lägsta nivå sedan 1980-talet.

OPEC+ håller kvar samarbete med Ryssland

Vikten av att hålla nere drivmedelskostnaderna för amerikanska hushåll har också påverkat den amerikanska utrikespolitiken. Under sommaren besökte USA:s president Joe Biden Saudiarabien för första gången sedan han tillträdde som president. Saudiarabien har historiskt varit en av USA:s viktigaste allierade i Mellanöstern.

---

⁴ Centre for Research on Energy and Clean Air. EU oil ban and price cap are costing Russia EUR 160 mn/day, but further measures can multiply the impact. 2023-01-11. [EU oil ban and price cap are costing Russia EUR 160 mn/day, but further measures can multiply the impact – Centre for Research on Energy and Clean Air.](#)

Relationen mellan länderna har försämrats sedan det uppmärksammade mordet på en saudisk journalist 2018. I och med det stigande oljepriset har Biden fått tänka om. En punkt på agendan under presidentens besök hos kronprinsen var att förmå Saudiarabien att öka sin oljeproduktion.

Saudiarabien har tillsammans med övriga OPEC-länder och några ytterligare oljeproducenter, bland annat Ryssland, ett samarbetsavtal, omnämnt som OPEC+. Där begränsar länderna gemensamt sin oljeproduktion för att stötta oljepriset. Samarbetet etablerades initialt 2016 när oljepriset kraftigt gick ned som en direkt konsekvens av skifferoljeboomen i USA. I och med minskad efterfrågan under pandemin 2020 aktualiserades avtalet. Sedan dess har länderna begränsat sin produktion i väntan på att den globala efterfrågan på olja ska återhämta sig.

Till följd av Rysslands invasion av Ukraina och stigande oljepriser försökte flera aktörer, däribland Biden-administrationen och IEA, få OPEC+ att släppa på sin oljeproduktion över de beslutade kvoterna. OPEC+ under Saudiarabiens ledning har stått emot de externa påtryckningarna och hävdar att den generella prisökningen inte speglar den faktiska marknadssituationen. De menar att det snarare handlar om en hög politisk osäkerhet som marknaden prisar in än att det faktiskt är underskott på olja.

OPEC+ valde att från september marginellt öka sina produktionskvoter men sänkte sedan produktionen från november.

Det har funnits en osäkerhet kring om Saudiarabien skulle välja att öka produktionen i ett läge där Ryssland har begränsade möjligheter att öka sin produktion. Därmed skulle de tillåta OPEC-länderna att ta marknadsdelar från Ryssland. Hittills indikerar agerandet från OPEC+ att Saudiarabien har valt att bevara sin relation med Ryssland snarare än att söka förbättra den försämrade relationen med USA.

Stor osäkerhet kring asiatisk efterfrågan

Asien har spelat en viktig roll för oljeprisets utveckling under 2022. Dels har Asien, framför allt Kina och Indien, importerat stora volymer rysk olja som har riktats om från Europa. Trots påtryckningar från väst har de båda länderna valt att öka sin respektive import från Ryssland, ofta till stora prisrabatter. Den ökade efterfrågan från Asien har bidragit till att göra oljevolymer för europeiska köpare tillgängliga till ett lägre oljepris. Ryssland har bland annat gått om Mellanöstern som främsta exportör av olja till Indien.

Den fortsatta smittspridningen av covid-19 i Kina och landets tidigare noll-covid-strategi har medfört begränsningar i den kinesiska ekonomins tillväxttakt. Det har bidragit till ett lägre oljepris och en osäkerhet kring utvecklingen av efterfrågan på olja.

I och med att Kina nyligen släppte på de flesta av sina restriktioner kring covid-19 ökade förväntningarna på en snabbare ekonomisk tillväxttakt under 2023, ett utökat resande och därmed en starkare efterfrågan på olja. Det kinesiska nyåret som infaller i januari innebär generellt att ekonomin går på högvarv och det nationella resandet ökar kraftigt.

Naturgas

År 2022 var året då även den europeiska gasmarknaden vändes upp och ner. Dagspress och media över hela världen började följa och rapportera flitigt om naturgas.

EU har tvingats ersätta den ryska gasen med flytande naturgas, LNG, på grund av kraftigt minskade gasflöden från Ryssland.

Året har karakteriserats av diversifiering av importvägar, åtgärder för att minska konsumtionen av naturgas och extremt höga och volatila priser. De europeiska priserna på naturgas har i genomsnitt varit nästan tio gånger så höga under 2022 jämfört med innan pandemin.

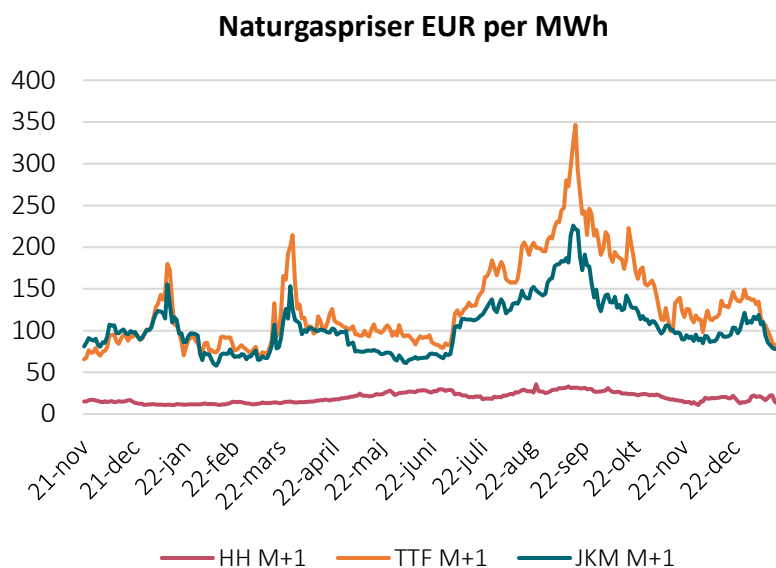
Ett år av extremt höga naturgaspriser och volatilitet

2022 startade ansträngt för de globala naturgasmarknaderna. På den europeiska marknaden fanns en oro för det säkerhetspolitiska läget i östra Europa och de låga ryska gasleveranserna sedan hösten 2021.

Priserna var volatila sedan prisökningen i slutet av 2021 och återhämtningen efter pandemin. Priset på gas för leverans en månad in i framtiden (M+1) på handelsplatsen TTF låg i januari i genomsnitt runt 75 euro per MWh. Det är en prisnivå som då ansågs vara hög. Rysslands invasion av Ukraina fick dock de europeiska gaspriserna att stiga till nya toppnivåer (se figur 3).

TTF M+1 nådde den 24 februari 2022 127,67 euro per MWh. Även på gasmarknaden var det ett år präglad av åtgärder för att minska konsumtionen av naturgas och EU:s beroende av rysk naturgas.

I slutet av augusti nådde TTF M+1 342,86 euro per MWh. Så högt har priset aldrig tidigare varit. Även september präglades av höga priser, över 200 euro per MWh. Prisvolatiliteten började under senhösten lugna ner sig i takt med att de europeiska gaslagren började fyllas på. Det berodde på att LNG-importen fortsatte vara hög och att förbrukningen av naturgas i Europa minskade.

Figur 3. Naturgaspriser i USA (HH), Europa (TTF) och Asien (JKM) nov 2021-dec 2022.
Källa: Montel och EIA.

Allas blickar riktas mot Ryssland

Redan under hösten 2021 började de ryska gasflödena till Europa minska. När transporterna via gasledningen Yamal Europe upphörde i december 2021 minskade de ryska gasflödena till Europa kraftigt. Den europeiska gasmarknaden följde därför status på de ryska gasflödena redan innan krigsutbrottet.

Utvecklingen av Nord Stream 2 hamnade särskilt i fokus för den europeiska gasmarknaden. Startdatum hade varit osäkert en längre tid och det rådde oro för när rörledningen skulle kunna tas i drift. Förhoppning fanns om driftstart innan vinterns slut för att säkra lagernivåerna av gas. 22 februari kom besked att certifieringsprocessen stoppades på obestämd tid, för den nu färdigbyggda rörledningen.

EU utfärdade sanktioner mot Ryssland som svar mot kriget i Ukraina och tog samtidigt fram åtgärdsplaner för att minska beroendet av rysk gas. Under tiden fanns det en stor oro för att de ryska gasflödena skulle upphöra innan de europeiska gaslagren fyllts på för vintern.

Gasmarknaden präglades under våren också av farhågor för avbrott i leveranser som en följd av nya betalningskrav från Ryssland. I mars meddelade Ryssland att rysk naturgas skulle betalas i rubel i stället för euro eller dollar. Det påverkade den europeiska naturgasmarknaden och priserna i flera månader.

EU-kommissionen tog fram riktlinjer för vad som var förenligt med sanktionerna som EU utfärdat. Osäkerheten var stor under en längre tid och vissa marknadsaktörer valde att möta kraven. I april stoppades de ryska gasleveranserna till Polen och Bulgarien för att följas av Finland och Nederländerna i maj. Stoppen var en följd av att betalningskraven inte möttes.

Turbulens kring Nord Stream

I juni minskades gasflödena via rörledningen Nord Stream 1. Ryssland hävdade att det berodde på en gasturbin som var på underhåll i Kanada och som de nu inte kunde få tillbaka på grund av sanktionerna. Tyskland och flera andra länder anklagade Ryssland för att använda exporten av naturgas till Europa som ett vapen för att minska EU:s tryck på Ryssland i kriget mot Ukraina. EU-kommissionens ordförande, Ursula von der Leyen, uttryckte också att Ryssland använde energi som ett vapen och utpressade Europa.

När Nord Stream 1 stängdes för årligt underhåll i juli var oron stor att flödena inte skulle återupptas och ytterligare en anledning till att Europa inte skulle hinna fylla de europeiska naturgaslagren inför vintern. Efter underhållet återupptogs flödena, men i augusti meddelade Ryssland att leveranserna av naturgas via Nord Stream 1 skulle stängas under tre dagar. Det ledde till kraftiga prisreaktioner på marknaden.

Slutligen kom beskedet att leveranserna från Nord Stream 1 pausades på obestämd tid. Beskedet resulterade i höga priser och prisrekordet 342,86 euro per MWh.

Några veckor senare upptäcktes ett plötsligt tryckfall på Nord Stream 1 och 2. Ledningarna visade sig ha tre läckor. Orsaken är fortfarande okänd. Till skillnad mot tidigare händelser under året påverkades inte marknaden i samma utsträckning. Rysk gas utgjorde vid den här tidpunkten bara nio procent av Europas gasförsörjning. Jämför det med cirka 40–45 procent innan kriget och pandemin.

EU:s LNG-import ökade kraftigt

Europas höga priser på naturgas påverkade även priserna i Asien och USA. De globala marknaderna för naturgas blev under året alltmer sammanlänkade.

Normalt brukar det asiatiska referenspriset (JKM) för flytande naturgas ligga betydligt högre än det europeiska referenspriset (TTF). Under stora delar av året har dock TTF legat högre än JKM, med anledning av de höga priserna på naturgas i Europa. Det har bidragit till att många LNG-laster har gått till Europa i stället för till Asien.

Europa har under året arbetat aktivt för att ersätta rörledd gas med LNG. USA och EU ingick under våren ett partnerskap om ökade LNG-leveranser. USA skulle leverera upp till 15 miljarder kubikmeter extra LNG under 2022. EU i sin tur ska säkra en stabil efterfrågan om 50 miljarder kubikmeter LNG per år fram till åtminstone 2030. I slutet av året väntade flera LNG-laster att få angöra vid europeiska LNG-anläggningar för att förgasa den flytande gasen in på det europeiska gasnätet.

Europa har haft en begränsad återförgasningskapacitet. Därför har flera länder fattat beslut om att bygga flytande anläggningar för lagring och förgasning av LNG. Flera sådana anläggningar har under året tagits i drift. Det har varit ett sätt för Europa att snabbt öka sin kapacitet att ta emot flytande naturgas jämfört med att etablera landbaserade LNG-terminaler. Landbaserade terminaler kostar mer och tar längre tid att bygga.

Från januari till september importerades 98 miljarder kubikmeter LNG till Europa. Det är en ökning med 39 miljarder kubikmeter jämfört med motsvarande period 2021. Ökningen är mer än den totala LNG-importen under 2019, ett tidigare rekordår⁵.

Den europeiska gasmarknaden har under året reagerat mycket kraftigt på uttalanden och ageranden från Ryssland, vilket fått mycket volatila priser i Europa som följd. Även USA har drabbats av prisvolatilitet och högre priser under året. Det beror bland annat på efterfrågan på LNG från Europa och Asien.

En brand i den amerikanska LNG-exportterminalen Freeport LNG i juni påverkade den globala LNG-marknaden. Terminalen behövde stängas resten av året vilket ytterligare stramade åt det globala LNG-utbudet.

Lagstiftningstungt år för den europeiska naturgasmarknaden – EU:s åtgärder

Under 2022 har diskussioner kring den europeiska gasmarknadens försörjningstrygghet och åtgärder för de höga priserna stått i centrum och blivit en återkommande agendapunkt för EU:s beslutsfattare.

Under våren beslutades om en ny förordning för gaslager⁶ som syftade till att säkerställa att EU:s gaslager fylldes på inför vintern 2022–23. Enligt den nya lagstiftningen skulle EU:s medlemsländer nå en gaslagerfyllnad om 80 procent 1 november 2022 och 90 procent 1 november 2023. Det sistnämnda ska också gälla följande vintrar. För de medlemsländer som inte har något gaslager ska motsvarande 15 procent av årlig gasförbrukning lagras i andra medlemsländer.

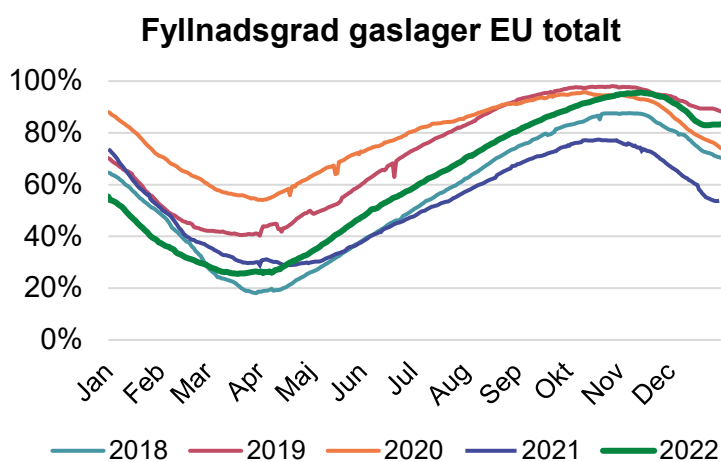
---

⁵ EU-kommissionen, [Liquefied natural gas \(europa.eu\)](https://europa.eu), hämtad 2023-01-20.

⁶ EU-förordning om gaslager, [EUR-Lex - 32022R1032 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1032/oj), hämtad 2023-01-20

Naturgas injicerades successivt i de europeiska naturgaslagren från början av april. I augusti nådde de europeiska naturgaslagren 82 procents lagerfyllnad och uppfyllde då kravet om minst 80 procents fyllnad senast 1 november. De europeiska lagren var under hösten och början av vintern mycket välfyllda med en fyllnadsgrad på som högst 96 procent innan mitten av november då uttag påbörjades.

Uttagen försköts med en månad tack vare en mild höst och en mild start på vintern. Årets injiceringsäsong har därmed varit rekordlång med 95 procents fyllnadsgrad, eller 5 miljarder kubikmeter över femårsgenomsnittet (se figur 4).

Figur 4. Total fyllnadsgrad på gaslager i EU 2018–2022.
Dataälla: GSE minus strategiska reserver.

I slutet av sommaren antogs en förordning om en frivillig minskning av efterfrågan på naturgas⁷ för att förbättra försörjningstrygghet på energi inom EU. Medlemsländerna enades om att minska efterfrågan på gas mellan 1 augusti 2022 och 31 mars 2023 med 15 procent jämfört med den genomsnittliga konsumtionen under de senaste fem åren. Det skulle länderna göra genom åtgärder som de själva väljer.

Den europeiska efterfrågan på gas minskade med drygt 20 procent mellan augusti och november 2022, jämfört med samma period 2017 och 2021. Efterfrågan på gas har minskat i de flesta medlemsländer och allra mest i Finland, Lettland och Litauen⁸.

⁷ Rådets förordning om samordnade åtgärder för att minska efterfrågan på gas, [EUR-Lex - 32022R1369 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#) och om inrättande av en marknadskorrigeringsmekanism för att skydda medborgarna och ekonomin mot alltför höga priser, [EUR-Lex - 52022PC0668 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#), hämtad 2023-01-20

⁸ Eurostat, EU gas consumption down by 20,1% [EU gas consumption down by 20.1% - Products Eurostat News - Eurostat \(europa.eu\)](#), hämtad 2023-01-20.

Mot slutet av året antogs en förordning om *utökade solidaritetsåtgärder, samordning av gasinköp och en marknadsjusteringsmekanism*⁹.

Marknadsjusteringsmekanismen gäller från och med 15 februari 2023 och aktiveras automatiskt om

- TTF M+1 priset överstiger 180 euro per MWh i tre arbetsdagar och
- TTF M+1 priset är 35 euro högre än referenspriset för LNG på globala marknaderna under samma tre arbetsdagar.

Lagförslagen är antagna mot bakgrund av den rådande situationen på den europeiska gasmarknaden och endast giltiga under en begränsad tid.

Både EU och IEA har under året publicerat flera rekommenderade åtgärder för hur Europa ska kunna minska sitt beroende av rysk naturgas. Under våren presenterade EU-kommissionen REPowerEU vilket är en plan för att snabbt minska beroendet av ryska fossila bränslen och påskynda den gröna omställningen som ett svar på Ryssland invasion av Ukraina¹⁰.

Vad händer nästa vinter och uppvärmnings-säsong?

Mot slutet av året handlades TTF M+1 för strax under 100 euro per MWh. 2023 inleddes med en prisnivå runt 60 euro per MWh. Det har gett den europeiska gasmarknaden visst andrum.

2023 inleddes också med de näst högsta gaslagernivåerna någonsin. De låg på 83 procent som en följd av en mild avslutning på 2022. Även om 2022 avslutades bättre än vad många vågat hoppas på är faran inte över. Blickarna riktas nu mot nästa vinter.

En nyckelfråga är hur mycket LNG som kan nå Europa. Det beror i sin tur på hur mycket USA kommer att producera och hur stor efterfrågan från Asien och speciellt Kina kommer att vara. Kinesisk efterfrågan har varit dämpad under 2022, främst på grund av nedstängningar relaterade till covid-19 samt mildt väder. I takt med att landet börjar öppna har dock efterfrågan på LNG ökat.

---

⁹ Rådets förordning om ökad solidaritet genom bättre samordning av gasinköp, utbyte av gas över gränserna och tillförlitliga prisriktvärden, hämtad 2023-01-20

¹⁰ EU-kommissionens pressmeddelande, [REPowerEU \(europa.eu\)](https://europa.eu), hämtad 2023-01-23

Kol

Kolmarknadens utveckling under 2022 kan också delas upp i före och efter 24 februari. Tiden före präglades av stor osäkerhet kring situationen i Ukraina. Ett exempel är när större nyhetstjänster 17 februari rapporterade om sjunkande energipriser som en följd av vad som bedömdes som minskat krigshot.

Kort om den europeiska kolmarknaden innan kriget

Användningen av kol i Europa har under många år följt en nedåtgående trend. Av miljö- och klimatskäl har kolets roll inom elproduktion kontinuerligt minskat. Trenden bröts 2021 som en följd av höga gaspriser och återhämtning efter covid-19.

EU:s behov av att importera kol är mindre än situationen med naturgas. Majoriteten av det kol som används i EU bryts också i EU¹¹. En stor del är dock brunkol (lignite), som används i nära anslutning till brytningen. Där är normalt den internationella handeln mycket begränsad. När det gäller stenkol (hard coal) importerades 2021 mer än hälften av de volymer som användes inom EU.

Nästan hälften av den stenkol som EU¹² importerade 2021 har sitt ursprung från Ryssland. Särskilt stor andel kol som används för produktion av kraft och värme (thermal coal) kommer från Ryssland. Importen till EU låg på cirka 70 procent. Även när det gäller kol som används inom järn- och stålindustrin (metallurgical coal) har Ryssland haft en betydande roll med en importandel i Europa på mellan 20 och 30 procent¹³.

Effekter av krigsutbrottet

Priset på den europeiska kolmarknaden mer än fördubblades under de två första veckorna efter att Ryssland inledde kriget mot Ukraina. Prisökningen var en direkt följd av oro hur Europas import av kol från Ryssland skulle påverkas. Men det var även här en indirekt effekt av oron för eventuellt bortfall av rysk gasexport och hur det skulle påverka efterfrågan på kol.

Under veckorna som följde var prisutvecklingen enormt volatil med prisförändringar på mer än 50 US dollar per dag, vilket kan sättas i sammanhanget att 50 US dollar är ungefär vad prisnivån var på den europeiska marknaden 2020.

---

¹¹ [EU energy mix and import dependency - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_22_1511/IP_22_1511_EN.pdf)

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_22_1511/IP_22_1511_EN.pdf

¹³ [Can Europe manage if Russian oil and coal are cut off? \(bruegel.org\)](https://www.bruegel.org/publications/can-europe-manage-if-russian-oil-and-coal-are-cut-off/)

Ökad kolanvändning, sanktioner mot Ryssland och nya importmönster

Utfasningen av beroendet av rysk energi har under 2022 påverkat den europeiska kolmarknaden på främst tre sätt.

För det första har kolanvändningen inom EU stigit i takt med att efterfrågan på kolbaserad elproduktion ökat. IEA bedömer att Europas användning av kol för kraft- och värmeproduktion under 2022 ökade med nio procent jämfört med 2021. Det närmar sig nivåer motsvarande 2019, det sista året innan pandemin.

Som för de andra energislagen är efterfrågan på kol en följd av de mycket höga och volatila gaspriserna. Europeiska energibolag köpte under det andra och tredje kvartalet in stora mängder kol för att ha välfyllda lager utifall det skulle bli en kall vinter med hög efterfrågan på naturgas.

Förutom det har en stor del av Frankrikes kärnkraftverk varit ur drift vilket bidragit till den utmanande försörjningssituationen av el i Europa (se vidare avsnitt 7 om el). Sammantaget har det gjorts att flera av EU:s medlemsländer återstartat kolkraftverk som tidigare legat i malpåse¹⁴. Tyskland har till exempel återstartat kolbaserad elproduktion motsvarande totalt 10 GW.

För det andra har EU kraftigt ökat importen av kol från andra länder än Ryssland. Delvis har det skett via självsanktionering av aktörer på marknaden. Dessutom beslutade kommissionen att från och med 10 augusti införa förbud att importera ryskt kol till EU¹⁵. Därmed har EU kraftigt ökat importen från andra marknader, speciellt Sydafrika och Colombia, samt en mindre del från exempelvis Tanzania och Botswana.

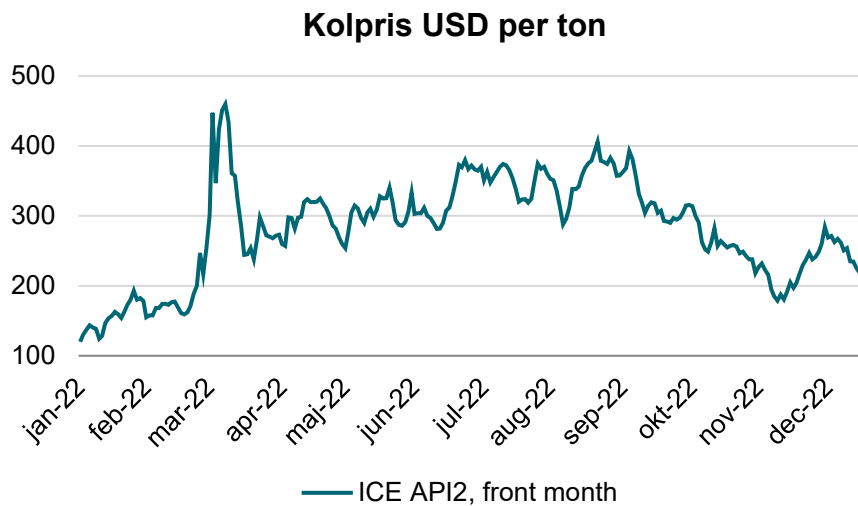
Det har därför blivit allt viktigare för aktörer på den europeiska marknaden att följa utvecklingen på kolmarknaden i framför allt de två förstnämnda länderna.

Ryssland har riktat om sin kolexport till främst Indien, Kina och Turkiet. Ofta med betydande rabatter och med utmaningar kopplade till bristande järnvägskapacitet.

---

¹⁴ [Factbox: Energy crisis revives coal demand and production | Reuters](#)

¹⁵ [EU ban on Russian coal imports comes into force – DW – 08/10/2022](#)

Figur 5. Det europeiska priset på energikol under 2022. Data från Montel.

För det tredje har priset på kol i Europa varit både högt och volatilt (se figur 5), precis som energipriserna över lag. Det gäller särskilt perioden direkt efter 24 februari. Utvecklingen under hela året måste ur ett längre perspektiv betraktas som extremt.

Interaktionerna mellan de olika bränslemarknaderna har haft stor betydelse för hur priset på kol utvecklats. Situationen på marknaden för naturgas har haft speciell påverkan på kolmarknaden.

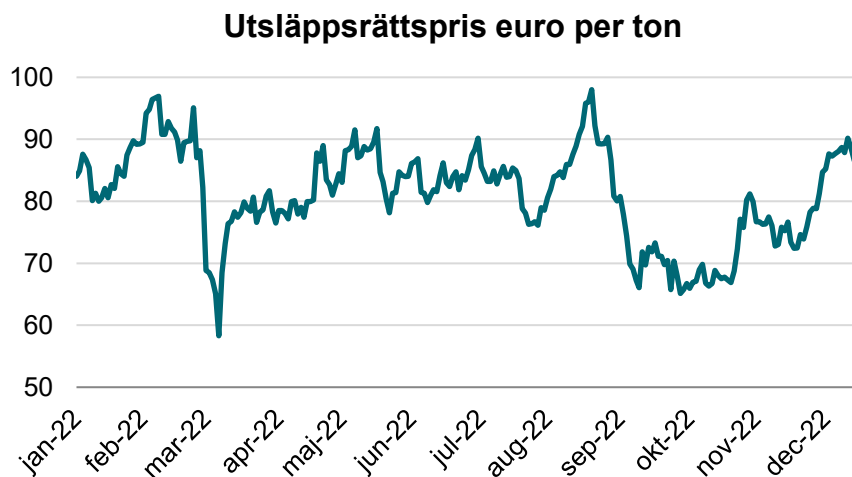
Ett annat exempel på hur ovanligt 2022 var, är att priserna på energikol tidvis varit högre än på metallurgisk kol, vilket sällan inträffar. De höga energipriserna har hållit tillbaka produktionen i stålindustrin vilket dämpat efterfrågan på metallurgisk kol. Däremot har efterfrågan på energikol stigit kraftigt. Global användning av energikol bedöms ha ökat med nästan två procent mellan 2021 och 2022 enligt IEA.

EU ETS

Utvecklingen på marknaden för utsläppsrätter inom EU:s handelssystem ETS är tätt sammankopplad med utvecklingen på energimarknaderna. Vilken roll som utsläppshandeln ska ha i EU:s framtida klimatpolitik har varit viktigt i den politiska processen. Det har inte bara att göra med den långsiktiga utvecklingen av EU ETS. Marknadens reaktioner på utvecklingen av den politiska processen kan också påverka prisutvecklingen för utsläppsrätter från dag till dag.

Krigsutbrottets påverkan på utsläppsrättsmarknaden

De första veckorna 2022 präglades av mycket höga priser även på utsläppsrätter. Det ledde till förslag om att göra politiska ingrepp via den så kallade marknadsstabilitetsreserven (MSR), för att driva ned och stabilisera priserna¹⁶. När Ryssland invaderade Ukraina sjönk dock priserna kraftigt (se figur 6) och marknaden för utsläppsrätter (EU Allowances eller EUAs) frikopplades i någon mån från utvecklingen på energimarknaderna.

Figur 6. Priset på utsläppsrätter (dec-22 kontraktet). Data från Montel.

Orsakerna är inte helt tydliga. En förklaring är att investerare sålde av sina EUA-innehav för att i stället placera i mer säkra tillgångar eller för att frigöra kapital och täcka förluster i handeln med olja och gas. Effekten var kortsiktig och från och med mitten på mars blev det återigen mer fundamentala aspekter som var de viktigaste faktorerna som påverkade marknaden.

¹⁶ [Lead EU lawmaker proposes carbon market rules to respond to price spikes – EURACTIV.com](https://www.euractiv.com/lead-eu-lawmaker-proposes-carbon-market-rules-to-respond-to-price-spikes/)

Viktigt här är kopplingarna mellan el-, gas-, kol- och utsläppsriktpriserna. Om efterfrågan på fossilbaserad elproduktion ökar så ökar också efterfrågan på utsläppsrikt. Turbulensen på marknaderna för fossila bränslen spillde därmed över till marknaden för utsläppsrikt. Prisvolatiliteten var dock mildare än den som vi såg på till exempel gasmarknaden.

Utformningen av EU:s framtida klimatpolitik – en central faktor för utsläppsriktmarknaden

Den politiska processen att ta fram hur EU:s utsläppshandel ska se ut de kommande decennierna har varit en viktig faktor för utsläppsriktmarknaden under 2022. Systemet för utsläppshandeln är ett nyckelverktyg i klimatpolitiken som ska göra det möjligt att nå EU:s mål om netto-noll växthusgasutsläpp 2050. Diskussionen om systemet för utsläppshandel ingår i ett större lagstiftningspaket (Fit for 55). Det ska se till att utsläppen minskar med 55 procent till 2030 jämfört med nivåerna för 1990.

Utformningen av det nya regelverket är komplicerat och redovisas därför inte vidare i detalj här. Dessutom rör det sig om en preliminär överenskommelse som i skrivande stund ännu inte helt vunnit laga kraft. Men nämnas kan att sjöfart och flygtransporter från och med 2026 fullt ut inkluderas i EU ETS. 2027 kommer det också att inrättas ett parallellt system för utsläppshandel (EU ETS II eller ETS BRT) för bränslen som används i transporter och byggnader¹⁷.

Takten för att minska utsläppen skärps också. Utsläppen i de handlande sektorerna ska minska med 62 procent fram till 2030 jämfört med 2005. Det är en skärpning från det tidigare målet med 43 procent.

EU-kommissionen presenterade under våren REPowerEU som syftar till att EU ska bli oberoende av rysk energi fram till 2030. Den planen har också haft en betydande påverkan på utsläppshandeln¹⁸. Planen kommer att kräva omfattande investeringar. En del av de medlen kommer att komma via systemet för utsläppshandel.

Exakt vilka medel som ska tas i anspråk och på vilket sätt debatterades mycket under andra halvåret. Kompromissförslaget mellan parterna landade i att 60 procent ska komma från innovationsfonden och 40 procent från att auktionera ut utsläppsrikt tidigare än planerat.

---

¹⁷ [Preliminär överenskommelse om förändringar i EU ETS \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

¹⁸ [REPowerEU: A boost for the European energy transition \(dr2consultants.eu\)](https://dr2consultants.eu), [REPowerEU: Council agrees its position - Consilium \(europa.eu\)](https://europa.eu)

Fasta biobränslen

Marknaden för fasta biobränslen är inte bara en del av en bredare energimarknad utan påverkas också av marknaderna för skogliga råvaror och trävaror. Det gör att det finns ännu fler faktorer att analysera för att följa utvecklingen på marknaden.

Eftersom Ryssland även är världens största exportör av virke har det varit en viktig aspekt under 2022. Den svenska marknaden för trädbränsle har dock varit mindre påverkad av den begränsade handeln med Ryssland än andra länder.

Sanktioner mot Ryssland och Belarus

10 mars 2022 införde Ryssland ett exportstopp av flis till de flesta europeiska länderna, Finland undantaget, som svar på sanktionerna mot landet. Stoppet skulle gälla året ut. Dagen innan, 9 mars, infördes även ett exportstopp för vissa typer av virke som skulle gälla året ut. Senare under våren införde EU-kommissionen ett förbud mot import från Ryssland av produkter som omfattas av timmerförordningen¹⁹.

De internationella skogscertifieringsorganisationerna FSC och PEFC meddelade unders mars att de avsåg suspendera sina märkningar i Ryssland och Belarus. Det gjorde man med anledning av kopplingar mellan skogssektorn i länderna och den pågående väpnade konflikten. Avstängningen som trädde i kraft i april gav återverkningar på marknaderna för biobränsle. Bland annat genom att certifieringsprogrammet Sustainable Biomass Program (SBP) meddelade att skogsbränsle från Ryssland och Belarus inte uppfyller kraven i märkningen.

Det statliga finska energibolaget Neova återupptog produktion av energitorv i Finland. Orsaken var den osäkra tillgången på trädbränsle från Ryssland som de tidigare importerat mycket från. Finlands regering tog beslutet för att öka landets självförsörjningsgrad av energi när det råder brist på andra jämförliga bränslen.

Minskningen av importen från Ryssland av fasta bränslen och virke har haft en stor påverkan för Europa. Innan kriget stod rysk pellets för cirka 10 procent av Europas samlade förbrukning av pellets. Exportbegränsningar från Belarus till de Baltiska staterna på grund av såväl tidigare som nya sanktioner har även haft en betydande påverkan på bränsleproduktionen i de senare.

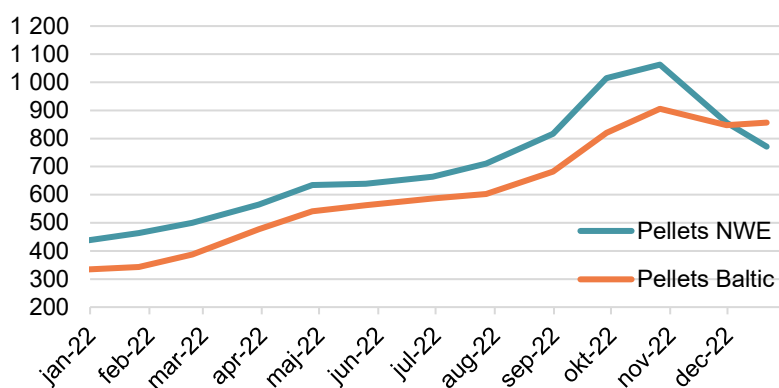
¹⁹ [Uppdatering om import från Belarus och Ryssland till EU - Skogsstyrelsen](#)

Högsta pris någonsin för internationella spotpriser

De internationella priserna för industripellets och energiflis blev under året de högsta någonsin. De höga spotpriserna i nordvästra Europa berodde på stigande priser på råvaror och gjorde att vissa leverantörer av pellets omförhandlade kontrakt med sina kunder. Periodvis blev leveranserna av pellets från USA till Europa försenade med flera veckor.

Leveranser från europeiska exportländer blev också försenade. Förseningarna låg kvar under flera månader och var kopplade till råvarubrist hos producenterna. Trots det slogs exportrekord för nordamerikansk pellets under januari och februari då totalt 1,8 miljoner ton skeppades i väg.

Pelletspris cif NWE respektive fob Baltikum, löpande månatliga medelpriser i kronor per MWh

Figur 7. Pelletspris i Nordvästeuropa respektive Baltikum under 2022.
Källa: Argus Media 2023

De högre priserna på pellets i Baltikum beror på dyrare råvaror, högre produktionskostnader samt en ökad inhemsk användning i baltstaterna.

Marknaden för industripellets fick dessutom ökad konkurrens från segmentet för villapellets på grund av det strukturella underskottet på villapellets i Centraleuropa.

Aktiviteten i europeiska sågverk fortsatte nedåt efter sommaren på grund av vikande efterfrågan från byggsektorn. Det har inneburit att mindre mängd biprodukter producerats vilket i sin tur under hösten bidrog till en situation med råvarubrist för europeiska producenter av pellets.

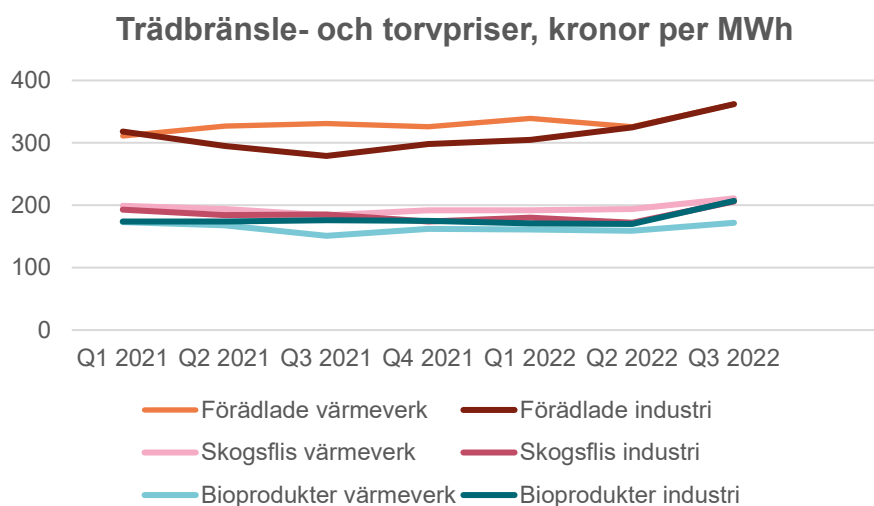
Den långvariga uppgången i spotpriserna sedan april 2021 bröts under november 2022 då medelpriserna föll i både Nordvästeuropa och Baltikum (se figur 7). Prisfallet blev kraftigt framför allt i Nordvästeuropa. Fallet kom dock från en hög nivå och efter en period av milt väder och välfyllda lager hos de större användarna.

Påverkan på den svenska storskaliga marknaden

Minskningarna av fastbränsleimport från Ryssland och Belarus under 2022 har haft begränsad betydelse i Sverige eftersom importen från de länderna ändå minskat betydligt under senare år.

Fjärrvärmemarknaden i Sverige har varit förhållandevis opåverkad av kriget i Ukraina trots prisökningar i flera sortiment av fast bränsle (se figur 8). Prisökningarna kan till viss del förklaras av ökade kostnader för drivmedel och el samt ökad efterfrågan av trädbränsle på kontinenten.

Fjärrvärmens fortsätter att ha stabila priser med endast mindre ökning, enligt Energiföretagen Sveriges prisstatistik för fjärrvärme 2022. Inför 2023 visar dock pristrenden en aning uppåt.

Figur 8. Priser på trädbränsle 2021–2022

Källa: [Trädbränsle-, torv- och avfallspriser \(energimyndigheten.se\)](https://energimyndigheten.se)

Elproduktionen från konventionell förnybar värmekraft fortsatte öka även under 2022²⁰.

Regeringen gav Energimyndigheten i uppdrag att ta fram förslag på en nationell fjärr- och kraftvärmestrategi. Den ska redovisas i december 2023. Den nya regeringen beslutade att ta bort skatten på avfallsförbränning och kraftvärme från och med 1 januari 2023.

²⁰ [Elproduktion efter produktionslag månadsvis \(scb.se\)](https://scb.se)

Villamarknaden

De höga elpriserna har gjort att det finns ett ökat intresse för att elda med pellets på villamarknaden. Efterfrågan på ved för att komplettera uppvärmningen var under sensommaren och hösten mycket hög. Vedförsäljare meddelade tidigt att det var slutsålt och uppmanade villaägare att använda till exempel torrgranar, som inte behöver torkas innan användning, som komplement till björkved.

Hamstring och uppköp från utländska aktörer skapade under hösten stigande priser och brist på pellets på villamarknaden. Priserna på villapellets steg under året med 77 procent.²¹

Mot slutet av året var det bättre balans mellan tillgång och efterfrågan. Det berodde bland annat på åtgärder från leverantörernas sida och på det milda vädret i oktober och början av november.

EU-lagstiftning

Under hösten tog EU-parlamentet bland annat ställning för att tillämpa kaskadprincipen för virkesråvara. Det var en del i förslaget för att uppdatera det så kallade RED III (förnybartdirektivet). En annan del var att begränsa användningen av primära skogsbränslen.

Enligt förslaget ska massaved inte få eldas. Grenar, toppar och ris från skogsavverkning samt energived och stubbar, så kallade primära skogsbränslen, ska i minskande utsträckning användas för energiproduktion i större pannor.

Sverige är ett av de länder som skulle bli mest påverkat vid en omvärdering av primära träbränslen. I Sverige används nämligen en betydande andel primära träbränslen i fjärr- och kraftvärme. Om förslaget realiserar beräknas effekten bli att 20 TWh tillförd energi skulle behöva ersättas fram till 2030. Därtill väntas förslaget få påverkan på beräkningarna av landets växthusgasutsläpp.

Under senhösten genomfördes fortsatta förhandlingar om RED III mellan EU:s ministerråd, EU-kommissionen och EU-parlamentet i den så kallade trilogen. Förhandlingarna har fortsatt under början av 2023.

---

²¹ https://scb.se/contentassets/3c711c02a2b84c2283e165e39ea137a7/kpi-indextal-for-produktgrupper-enligt-coicop_2022m12.xlsx

Skogskonjunkturen – berg-och-dalbana

Enligt Skogsstyrelsens prognos beräknades bruttoavverkningen i svenska skogar bli något lägre 2022 än rekordåret 2021. Under rekordåret uppgick bruttoavverkningen till 96,6 miljoner kubikmeter skog. Med undantag för stormen Gudrun 2005 har den svenska avverkningen aldrig varit större.

2022 års avverkning bedömdes enligt Skogsstyrelsens prognos minska något till cirka 96 miljoner skogskubikmeter. Det förklarades av förändrad produktion och förändrad nettoimport av rundvirke.

Granbarkborren – problemen fortsätter

Drygt två miljoner kubikmeter skog blåste ner i Götaland i slutet av januari 2022. Det skapade oro för förnyade angrepp av granbarkborre senare under året. Efter vinterns stormar och oväder i stora delar av Götaland och Svealand fanns det gott om nedblåsta och snöskadade träd som granbarkborren kunde föröka sig i.

En ny inventering av SLU visade att över 5 miljoner kubikmeter gran dödats enbart under 2022.²² Totalt har över 32 miljoner kubikmeter gran dödats sedan 2018. Det insektsskadade virket har över tid fått ökande användning till annat än energi, som sågtimmer och massaved. Det ger i de flesta fall skogsägaren högre netto för virket.

---

²² [Fem miljoner kubikmeter gran dödades av granbarkborren 2022 | Externwebben \(slu.se\)](#)

Flytande biodrivmedel

Biodrivmedelsmarknaderna har under året präglats av höga och fluktuerande priser på såväl energi som jordbruksråvaror. Förutom kriget i Ukraina har marknaderna också påverkats av en rad politiska processer. Både sådana som kommit som svar på effekter från kriget i Ukraina och som åtgärder för att minska transportsektorns påverkan på klimatet.

Åtgärder för att hantera höga drivmedelspriser

Regeringen presenterade 14 mars ett åtgärds paket för att möta prisökningar på drivmedel och el till följd av den ryska invasionen. Paketet innehöll ett antal åtgärder som var tänkta att påverka priset vid pump för bensin och diesel:

- En tidsbegränsad sänkning av skatten på diesel och bensin
- Drivmedelskompensation i form av engångsstöd aviserades för privatpersoner som äger en personbil²³
- Ytterligare medel avsåg tillföras klimatbonusanslaget (i bonus-malus), närmare bestämt 3,9 miljarder kronor
- BNP-indexeringen av skattesatserna på diesel och bensin pausades för 2021 och 2022 och föreslogs vara pausade även för 2023

Regeringen beslutade också att frysa 2022 års reduktionsnivåer inom reduktionsplikten för 2023. Reduktionsnivåerna 2022 var för bensin 7,8 procent utsläppsminskning jämfört med fossilt och för diesel 30,5 procent.

Åtgärder för att minska beroendet av Ryssland inom drivmedel

8 mars presenterade EU-kommissionen REPowerEU-paketet med förslag på åtgärder hur EU ska kunna minska beroendet av rysk naturgas under 2022 och bli helt oberoende på längre sikt.

Som en del i det föreslogs att produktionen av biometan skulle öka. Om 55 procent-paketets mål för biometan fördubblades skulle det leda till en årsproduktion på 35 miljarder kubikmeter senast 2030. Därmed borde medlemsstaterna i sina strategiska planer kanalisera finansiering till biometan.

---

²³ Detta gick dock ej igenom riksdagen.

Biometan produceras från hållbar biomassa, särskilt jordbruksavfall och restprodukter. Investeringsbehovet inom området för tidsperioden fram till 2030 bedömdes till 37 miljarder euro.

Regeringen beslutade i slutet av mars 2022 om en förordning som innebär att stöd kan fås för produktion av biogas om biogasen uppgraderas till samma kvalitet som naturgas. Målsättningen var att på sikt minska beroendet av import av fossil naturgas och i stället göra det möjligt att gå över till biogas för både industrier och transporter.

I budgetpropositionen för 2022 avsattes 500 miljoner kronor för att öka biogasproduktionen och stärka producenternas konkurrenskraft. Under 2023 och 2024 föreslås stödet öka till 700 miljoner kronor och att satsningen ska fortsätta till 2040 med en kontrollstation 2024. Energimyndigheten ska ansvara för stödet och det var möjligt att söka stöd från och med 1 juni till och med 1 juli 2022.

Klimatpolitiska åtgärder inom drivmedelsområdet

I mitten av juni beslutade regeringen om en särskild utredning för att ta fram en nationell bioekonomistrategi.²⁴ Utredningen ska ta fram förslag på en nationell strategi med uppföljningsbara mål, åtgärder för en hållbar, konkurrenskraftig och växande bioekonomi. Den ska också föreslå åtgärder som främjar en effektiv produktion av flytande biodrivmedel baserat på svenska råvaror. Dessutom ska förslag presenteras till långsiktiga stöd för produktion av flytande förnybara drivmedel. Uppdraget ska redovisas under 2023.

EU-parlamentet meddelade 9 juni att de ställde sig bakom EU-kommissionens förslag om att förbjuda försäljning av nya bilar med förbränningsmotorer från 2035 och framåt. Det är en åtgärd för att öka elektrifieringstakten inom transportsektorn. Förslaget har skapat en viss turbulens inom bland annat fordonsindustrin.

Efter riksdagsvalet i september aviserade den nya regeringen bland annat att de ville lägga sig på EU:s miniminivå för inblandning av biodrivmedel i bensin och diesel för att pressa ner priserna på bränsle vid pump. Representanter för näringsliv och petrokemiska industrin med redan ingångna leveransavtal protesterade. Det resulterade i att nivåerna preliminärt kommer att vara kvar på samma nivåer under 2023 som 2022. Samtidigt har EU-kommissionen aviserat att de framöver avser höja miniminivån för inblandning av biodrivmedel.

Regeringen avskaffade i november även bonus-delen i bonus-malus-systemet med hänvisning till att stödet blivit omotiverat. De menade att kostnaden för att äga och köra en klimatbonusbil är jämförbar med kostnaden för att äga och köra en bensin- eller dieselbil.

---

²⁴ [En nationell bioekonomistrategi – ett verktyg för den gröna industriella omställningen. Dir. 2022:77 - Regeringen.se](#)

Sverige fick 14 december godkänt av EU-kommissionen om skattebefrielse av rena höginblandade biodrivmedel i fyra år av de tio år som regeringen ansökt om. Därmed kan drivmedel som till exempel E85, rapsbaserad biodiesel och HVO, som inte omfattas av reduktionsplikten, få fortsatt skattebefrielse till och med sista december 2026. Sverige hade sedan tidigare statsstöds godkännande och skattebefrielse för rena och höginblandade biodrivmedel som gällde fram till utgången av 2022.

Reduktionsplikten

Energimyndigheten publicerade 15 september resultat från en kontrollstation för reduktionsplikten för bensin och diesel.²⁵ Kontrollstationen är ett uppdrag från regeringen som följer upp reduktionsplikten i förhållande till de energi- och klimatpolitiska målen.

I rapporten konstaterades att reduktionsplikten är det viktigaste styrmedlet för att Sverige ska nå målet om att minska utsläppen från inrikes transporter med minst 70 procent till 2030. För att klara målet krävs ändringar i skattelagstiftningen och att Sverige går över till så kallade Europadiesel (MK3). Energimyndigheten avrådde i kontrollstationen från kraftiga sänkningar av reduktionsplikten för bensin och diesel.

Reduktionsnivåer enligt reduktionspliktslagen:

År	Bensin	Diesel	Flygfotogen
2021	6,0	26,0	0,8
2022	7,8	30,5	1,7
2023	7,8*	30,5*	2,6
2024	12,5	40,0	3,5
2025	15,5	45,0	4,5
2026	19,0	50,0	7,2
2027	22,0	54,0	10,8
2028	24,0	58,0	15,3
2029	26,0	62,0	20,7
2030	28,0	66,0	27,0

* En lagändring pausade reduktionsplikten för 2023 på 2022 års nivåer för att dämpa prisutvecklingen på drivmedel efter den kraftiga prisökningen våren 2022.

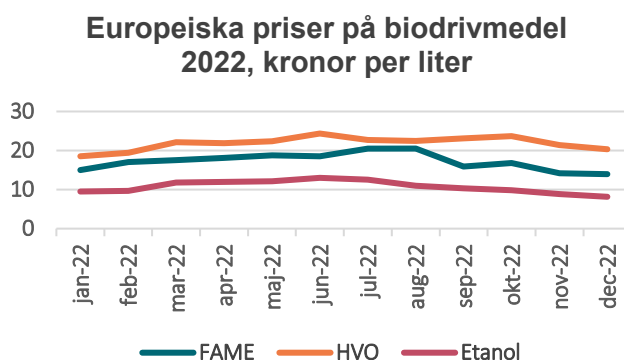
²⁵ [Reduktionsplikten är avgörande för att nå Sveriges energi- och klimatmål \(energimyndigheten.se\)](https://www.energimyndigheten.se)

Marknadsutveckling inom etanol

Det europeiska etanolpriset låg i genomsnitt på 11 kronor per liter under 2022. Priset var på en historiskt hög nivå redan vid ingången av året och ökade sedan kraftigt under mars månad. Det var en konsekvens av höga råvarukostnader, det höga priset på naturgas som används i produktionsledet samt osäkerhet kring hur den ukrainska vete- och produktionen av majs skulle utvecklas med anledning av kriget.

Etanolpriset nådde en historiskt hög notering på 13 kronor per liter under juni. Orsak till de stigande priserna innan sommaren var en fortsatt stark efterfrågan och påverkan från höga energipriser även för andra energislag samt att ett antal av de europeiska produktionsanläggningarna för etanol genomförde underhållsarbete.

Efter sommaren har priset successivt gått ned med anledning av välfyllda lager samt stadigt importflöde till ARA²⁶-hubben. (Se europeiska priser på biodrivmedel i figur 9)

Figur 9. Europeiska priser på biodrivmedel 2022. Källa: Argus Media 2023

²⁶ Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen

FAME

Biodieseln FAME²⁷ nådde också rekordhög priser under 2022. Efter en inledande prisnedgång i början av året på grund av visst överutbud samt sjunkande priser på rapsolja, började priset sedan klättra. Det berodde på sämre tillgång på rapsolja efter att rapsskördarna i Europa varit sämre än vanligt.

Krigsutbrottet i Ukraina bidrog också till att priserna på vegetabiliska oljor över lag pressades uppåt. En ny rekordnivå på drygt 20 kronor per liter nåddes under augusti. De generellt höga energipriserna bidrog också.

Under sommaren fanns det också en del logistiska hinder som till exempel när vattennivåerna i Rhen var mycket låga. Under hösten sjönk dock priset tillbaka till cirka 14 kronor per liter. Priset sjönk samtidigt med fallande priser på fossila bränslen.

HVO

Även HVO²⁸-priserna steg under året och det årliga genomsnittspriset hamnade på knappt 22 kronor per liter. Till skillnad från FAME- och etanolpriserna hade HVO-priset en ökande trend redan i början av året. Fortsatt stigande priser under våren var både en konsekvens av ökad efterfrågan och av de höga priserna på naturgas. Den används i produktionsprocessen av HVO och påverkar därför priset uppåt.

Bakgrunden till prisökningen på HVO var ökad efterfrågan runtom i Europa för inblandning av HVO i diesel samtidigt som den europeiska produktionskapaciteten inte ökade nämnvärt under 2022. Det europeiska HVO-priset fortsatte uppåt i maj efter en knapp minskning under april.

På grund av att drivmedelsaktörer inte velat använda ryska oljeprodukter har det varit stramt tillgång på fossil diesel inom EU. Det har ytterligare ökat efterfrågan på HVO för inblandning i diesel. I juni toppade HVO-priset på över 24 kronor per liter.

Den svenska pausen av reduktionsplikten under 2023 och minskningen av finska biodrivmedelsmandatet bedömdes påverka den europeiska HVO-efterfrågan och under senhösten sjönk priset till drygt 20 kronor per liter.

---

²⁷ FAME står för Fatty Acid Methyl Ester

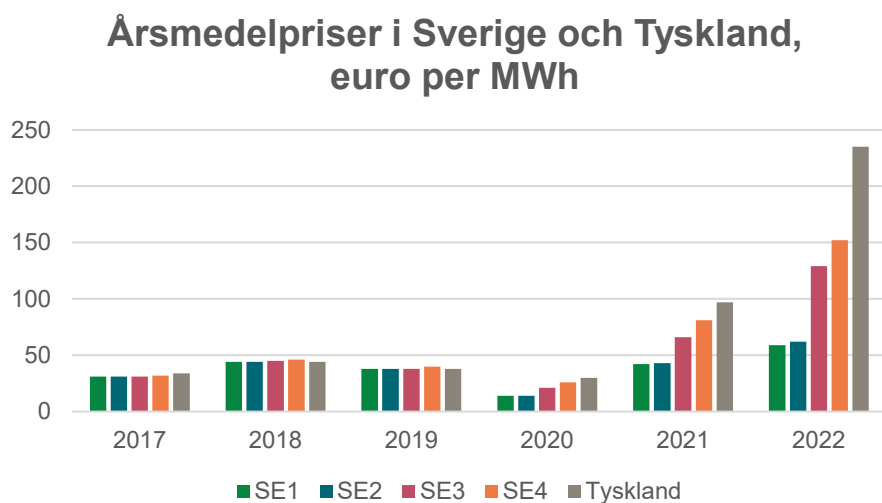
²⁸ HVO står för Hydrogenated Vegetable Oils

EI

I likhet med övriga energimarknader har utvecklingen på elmarknaden under 2022 varit mycket turbulent. Som för de andra energislagen är det till stor del en konsekvens av krigets effekter på fossilbränslemarknaderna och höga priser på framför allt gas som påverkar elpriserna. Det har också varit problem inom den icke fossilbaserade elproduktionen i Europa. En stor del av den franska kärnkraftsproduktionen har varit ur drift under året.

Pristurbulens i såväl Sverige som Europa

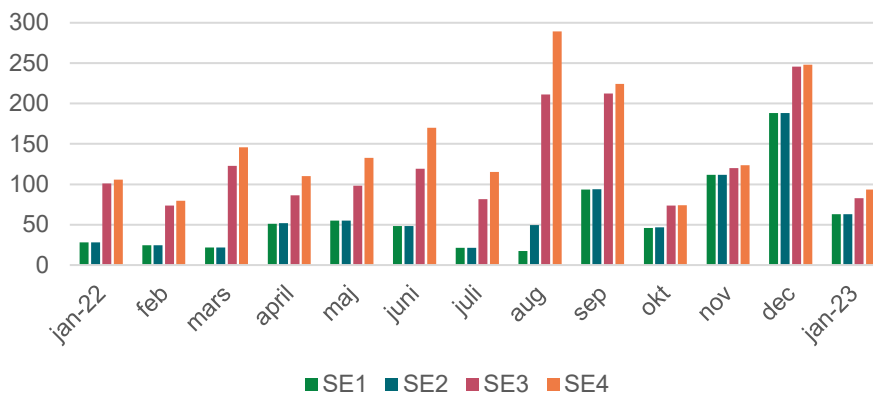
2022 bjöd på ännu högre elpriser i Sverige och hela Europa jämfört med 2021. I SE4 var årsmedelpriset hela 152 euro per MWh medan det var något lägre och hamnade på 129 euro per MWh i SE3. I SE 1 och SE2 var priset cirka 60 euro per MWh. I Tyskland blev årsmedelpriset ännu högre gick upp till 235 euro MWh (se Figur 10).

Figur 10. Elpriser [årsmedel] i Sverige och Tyskland, euro per MWh.
Källa: SKM Market Predictor, Nord Pool

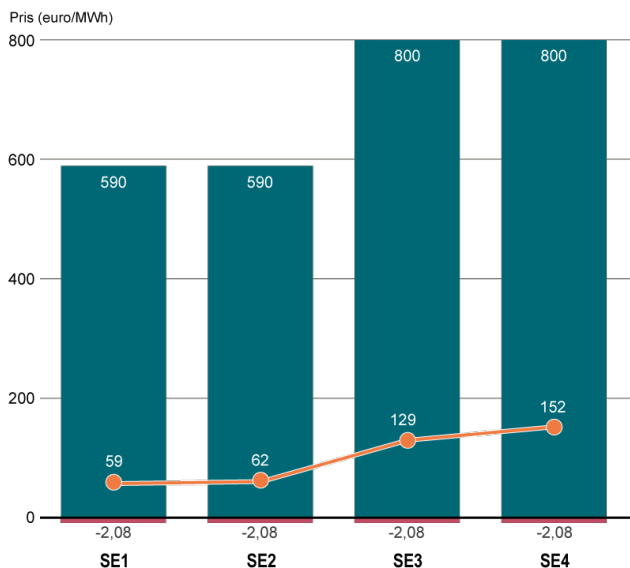
Det har fortsatt varit stora prisskillnader mellan de norra elprisområdena, SE1 och SE2 samt de södra elprisområdena SE3 och SE4. De största skillnaderna var under augusti då elpriset i SE4 låg på 289 euro per MWh och priset i SE1 låg på 17 euro per MWh. Prisskillnaderna jämnades ut i slutet av året då elpriserna i SE1 var högsta någonsin. Då skilde det bara 12 euro per MWh mellan SE4 och SE1 (se figur 11).

Nordpool Spot jan 2022 - jan 2023, euro per MWh

Figur 11. Elpriser [månadsmedel] i Sverige, EUR/MWh. Källa: Nord Pool

Skillnaden mellan högsta och lägsta pris för en enskild timma har under året har också varit extremt stor med ett maxpris på 800 euro per MWh i SE3 och SE4 och 590 euro per MWh i SE1 och SE2. De högsta priserna i SE1 och SE2 inföll i december medan maxpriserna i SE3 och SE4 var i augusti. Det lägsta timpriset för samtliga elområden inföll under november då priset var -2 euro per MWh. (se figur 12)

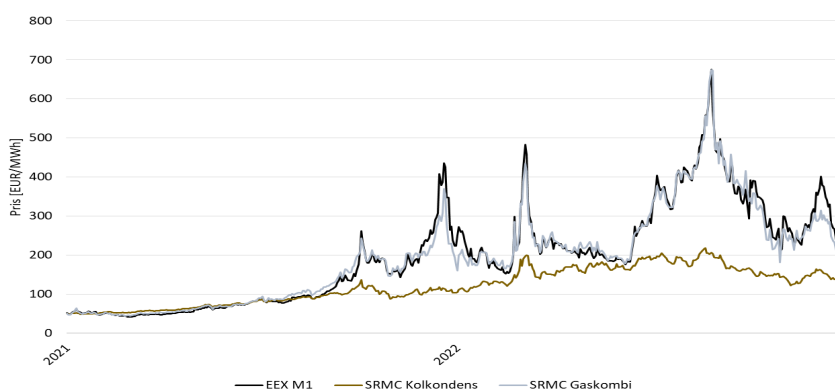
Figur 12. Elpriser [max, min och årsmedelpriser] i Sverige, euro per MWh. Källa: SKM Market Predictor, Nord Pool

Höga naturgaspriser en nyckelfaktor...

Den enskilt viktigaste förklaringen till de höga elpriserna har varit de höga gaspriserna. Eftersom naturgas ofta kommer in på marginalen för att täcka efterfrågan i det europeiska elsystemet gör höga gaspriser att elpriserna också blir höga.

I figur 13 visas hur den kortsiktiga marginalkostnaden för elproduktion från gas är avgörande för elpriset den kommande månaden i Tyskland. Endast en liten del av Sveriges elproduktion sker med naturgas. Andelen är mycket högre i flera av de länder som Sverige har överföringsförbindelser med, vilket får en påverkan på de svenska priserna.

Figur 13. Kortsiktig marginalkostnad för kolkondens, gaskombi samt frontmånadspriset på EEX, euro per MWh Källa: Energimyndighetens beräkningar baserade på data från SKM Market Predictor

Såväl SE3 och SE4 använder mer el än vad som produceras och är beroende av import av el från omkringliggande områden. Samtidigt finns det begränsningar att föra över el från norra till södra Sverige. Det innebär att handeln med el från kontinenten får en större påverkan på de södra elområdena.

Det har också pressat elpriserna uppåt och förstärkt prisskillnaderna mellan norra och södra Sverige. I perioder med lägre priser på fossila bränslen blir effekten inte lika tydlig då kostnaden för olika produktionstekniker för el inte varierar lika mycket.

...men det finns fler förklaringar till de höga elpriserna

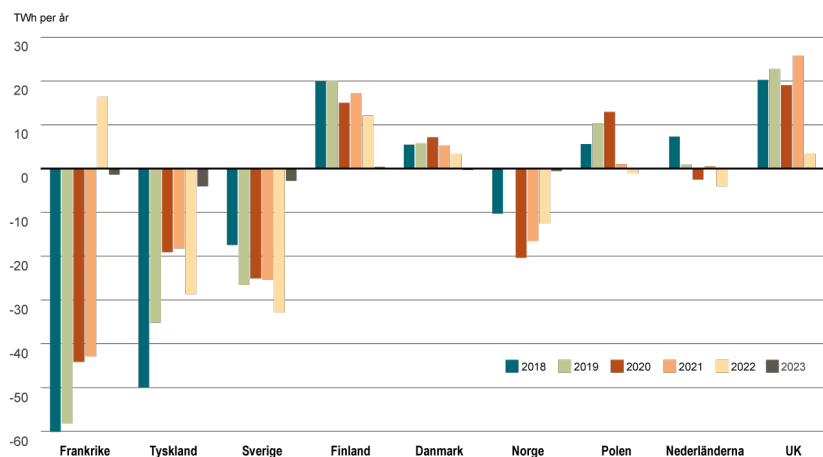
Vindkraftens produktion ökade under 2022 jämfört med föregående år. Men den har samtidigt varit lägre än förväntat både i Norden och delar av Europa. Det pressar elpriset uppåt under perioder när det blåser lite.

Med en ökad andel variabel produktion så blir variationerna i priserna större. De timmar och dagar då vindkraftsproduktionen är låg så behöver elbehovet täckas av elproduktion som har högre marginalkostnad, exempelvis gas, medan det omvända gäller vid hög vindkraftsproduktion. Det innebär att det blir större variation i elpriserna, i synnerhet då marginalkostnaden för elproduktion från gas har varit så hög.

Utöver höga elpriser på kontinenten har den hydrologiska balansen i Norden varit under det normala under större delar av året. I slutet av 2021 tillika ingången till 2022 var underskottet nästan 15 TWh. Under hösten var underskottet som störst med 20 TWh. Riklig nederbörd gjorde att den återhämtade sig något under november för att sedan åter försvagas under slutet av året.

Det har också varit problem med kärnkraften i Sverige. Ringhals 4 har varit ur drift sedan 10 augusti och förväntas starta först 19 mars 2023. Vidare var Oskarshamn 3 borta en vecka i december men är nu åter i full drift.

Stora delar av kärnkraftsflottan i Frankrike har varit ur drift under stora delar av året. Frankrike har därmed varit beroende av import från omkringliggande länder som i sin tur har kopplingar till Sverige och Norden. Att stora delar av kärnkraften i Frankrike varit ut drift leder också till ökad produktion av el från fossila bränslen. Frankrike brukar annars vara en betydande nettoexportör av el (se figur 14).

Figur 14. Export (negativa tal) respektive import (positiva tal) av el för ett urval europeiska länder 2018 - januari 2023. Datakälla: SKM Market Predictor

Under slutet av året la sig isen i älvar vilket periodvis också begränsade kapaciteten för vattenkraft. Det hände samtidigt som Oskarshamn 3 var ur drift. Isläggningen hade därför en större påverkan på priset än normalt.

Minskad elanvändning, elsparkampanj och rekordexport

De höga elpriserna har gett starka incitament att minska elanvändningen i framför allt SE3 och SE4. Elanvändningen för helåret 2022 minskade med 5 procent för hela Sverige jämfört med 2021²⁹. För SE3 och SE4, där priserna var betydligt högre, var minskningen 6 respektive 9 procent.

Energimyndigheten genomförde under slutet av året elsparkampanjen ”Varje kilowattimme räknas”³⁰. Kampanjen ville främst uppmärksamma vad en mindre användning av el kan leda till, både när det gäller elsystemet och rörande elpriserna. Framför allt ville kampanjen uppmuntra till att i större utsträckning använda elen under timmar på dygnet då elsystemet är mindre ansträngt.

Nettoexporten för Sverige uppgick till rekordhöga 33 TWh under 2022 vilket kan jämföras med föregående årssiffra som var 25 TWh. Den största avnämnaren av svensk export är Finland. Det blev också en stor export till norska elområdet NO1. Den hydrologiska balansens i södra Norge var väldigt låg under vissa perioder. Exporten ökade även till Tyskland och Polen.

Krisåtgärder för att hantera höga energikostnader

Mot bakgrund av de höga elpriserna i slutet av 2021 och början av 2022 införde regering en kompensation till hushåll. Den första kompensationen som beslutades avsåg hushåll i alla elområden för december 2021 samt januari och februari 2022 och var beroende på elanvändningens storlek. Sedan kom ytterligare en kompensation för mars, men då bara för hushåll i SE3 och SE4.

Det europeiska rådet enades om krisåtgärder för att sänka energipriserna med anledningen av den fortsatt mycket ansträngda situationen på elmarknaden. Åtgärderna inkluderade bland annat ett frivilligt mål på tio procent att minska bruttoförbrukningen av el. Ett annat mål är att minska elanvändningen under höglasttimmarna med fem procent samt ett vinsttak på inframarginell elproduktion.³¹

Regeringen har lämnat över ett förslag till Lagrådet om att införa en tillfällig skatt på överintäkter mellan 1 mars och 30 juni 2023. De nya bestämmelserna, som införs i en ny lag och i skatteförfarandelagen, föreslås träda i kraft 1 mars 2023³².

---

²⁹ Källa: eSett (Svenska kraftnät)

³⁰ [Varje kilowattimme \(kWh\) räknas \(energimyndigheten.se\)](https://www.energimyndigheten.se/Varje-kilowattimme-rahknas)

³¹ [Rådet enas om krisåtgärder för att sänka energipriserna - Consilium \(europa.eu\)](https://www.consilium.europa.eu/Radet-enas-om-krisatgarder-for-att-sanka-energipriserna)

³² [Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/Tillfallig-skatt-pa-vissa-elproducenters-overintakter)

Svenska Kraftnät arbetar med 5-procentmålet och har fastställt vilka timmar det handlar om för perioden 1 december 2022 till 31 mars 2023. De har också påbörjat upphandling av förbrukningsminskning. Timmarna som gäller är vardagar klockan 08.00-10.59 och 16.00-18.59.

På uppdrag av nuvarande regering har Svenska kraftnät föreslagit ett elprisstöd till hushåll, näringsidkare och juridiska personer i SE3 och SE4. Stödet gäller för el som använts mellan oktober 2021 och september 2022. Det kommer att börja betalas ut för privatpersoner och utbetalningen hanteras av Försäkringskassan och planeras påbörjas 20 februari 2023.³³

För typkunden som har villa med elvärme med en användning på 20 000 kWh per år blir det en utbetalning på 10 000 kronor i SE3 och 15 800 kronor i SE4. Den del av stödet som rör näringsidkare och juridiska personer har fått göra ett omtag och Svenska Kraftnät lämnade 4 januari in ett nytt förslag³⁴ till Energimarknadsinspektionen.³⁵

I början av 2023 aviserade regeringen att ytterligare ett stöd ska ges för el som använts i november och december 2022. Stödet³⁶ ska riktas till hushållen i hela Sverige som haft ett elpris över ett referenspris på 75 öre per kWh. Utbetalning av det stödet bedöms ske under våren 2023.

Energimyndigheten har också fått i uppdrag av regeringen att förbereda att hantera utbetalning av stöd till elintensiva företag i hela Sverige under 2023. Utlysningen kan öppna efter att EU-kommissionens statsstödsprövning är godkänd och förordningen träder i kraft. Stödet gäller i så fall för perioden oktober till december 2022.

---

³³ [Utbetalning av elstöd - Försäkringskassan \(forsakringskassan.se\)](https://forsakringskassan.se/utbetalning-av-elstod)

³⁴ [Elstöd till övriga elanvändare | Svenska kraftnät \(svk.se\)](https://svk.se/elstod-ovriga-elanvandare)

³⁵ [Stöd till elanvändare | Svenska kraftnät \(svk.se\)](https://svk.se/stod-till-elanvandare)

³⁶ [Nytt elstöd till hushåll i hela landet - Regeringen.se](https://regeringen.se/nytt-elstod-till-hushall-i-hela-landet)